



## Høringsnotat om endringer i universitets- og høyskoleloven

### 1. Eksamen

#### 1.1. Innledning

Det følger av *Meld. St. 16 (2016-2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning* (Kvalitetsmeldingen) at regjeringen vil stille krav om sensorveiledning til alle eksamener. Systematisk bruk av sensorveiledning vil bidra til bedre kvalitetssikring av det fastsatte læringsutbyttet og til å redusere ulikhet i sensur mellom sensorer. Det vises til forslaget i punkt 1.2.

Det foreslås å endre regelen slik at det er utdanningsinstitusjonen som skal bestemme om begrunnelse for karakter skal gis muntlig eller skriftlig. Videre foreslås det en endring av ordlyden i universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 3-9 femte ledd, fordi dagens ordlyd er upresis. Det vises til forslagene i punkt 1.3 og 1.4.

Den siste tiden har flere studenter fått endret resultat på sin eksamen med to karakterer eller mer etter ny sensur etter klage. Departementet synes dette er uheldig og fremmer forslag om endring i bestemmelsen om klage over karakterfastsetting. Det vises til forslaget i punkt 1.5.

Enkelte eksamener gjennomføres som gruppeeksamen. Det vil si at studentene i fellesskap avgir en eksamensbesvarelse. I de fleste tilfellene gis det en felles karakter for gruppeeksamen overfor den enkelte gruppedeltaker. Det foreslås en lovendring som slår fast at det skal være individuell klagerett ved gruppeeksamen. Se punkt 1.6.

Departementet har fått tilbakemeldinger på at reglene knyttet til eksamen og klage på karakterer først og fremst er skrevet med tanke på tradisjonell skoleeksamen. Dagens klageregler fører til at det brukes mye tid på klagesensur, og dette er til hinder for varierte vurderingsformer som vil bidra til at studenten blir prøvet i hele læringsutbyttet og får hyppige tilbakemeldinger. Departementet har ikke i denne omgang foretatt en helhetlig gjennomgang av reglene om eksamen og klage. Departementet vil imidlertid understreke at utdanningsinstitusjonene bør bruke mulighetene som ligger i loven. Blant annet er det opp til institusjonen å bestemme om en skriftlig og muntlig eksamen skal være knyttet sammen slik at karakteren settes etter en samlet vurdering, slik det er beskrevet i uhl. § 3-9 femte ledd (se også punkt 1.3 under), eller om de to eksamensformene skal vurderes separat. Ved bruk av løpende vurderinger er det utdanningsinstitusjonene som bestemmer om det skal være klage etter hver enkelt vurdering, eller om klagen skal fremsettes etter at samlet karakter for ett sett av vurderinger er fastsatt, jf. uhl. § 5-3 fjerde ledd.

Det har også vært påpekt at ordningen med "blind sensur", hvor ny sensor ikke får studentens begrunnelse, medfører at klagesensor ikke vet om studenten er misfornøyd med vurderingen av hele eller bare deler av oppgaven. Etter departementets vurdering er loven ikke til hinder for at en utdanningsinstitusjon åpner for at studentene kan klage på bare enkelte deler av eksamen. Dette forutsetter at hver enkelt del har fått en egen vurdering, slik at det er mulig å vurdere bare en enkelt del ved klagesensur.

## **1.2 Sensorveiledning**

### **1.2.1 Bakgrunn**

I Kvalitetsmeldingen varsler Regjeringen at den vil stille krav om sensorveiledning ved alle eksamener. I tråd med dette foreslås det nå å lovfeste et slikt krav.

### **1.2.2 Gjeldende rett**

Universiteter og høyskoler skal etter uhl. § 3-9 første ledd sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. I forbindelse med innføring av regelen om blind sensur i universitets- og høyskoleloven § 5-3 fjerde ledd i 2014 (Prop. 59 L (2013-2014)), uttalte departementet at selv om det var klare fordeler med sensorveiledninger, ville departementet på det tidspunktet ikke foreslå at dette skulle være et absolutt krav i loven.

I dag er det derfor valgfritt for institusjonene å utarbeide skriftlige sensorveiledninger, men hvis det er utarbeidet sensorveiledninger, skal disse være tilgjengelige for studentene etter at karakter er fastsatt, jf. uhl. § 5-3 tredje ledd.

### **1.2.3 Departementets vurdering og forslag**

Sensorordningene har ofte blitt debattert, både ved bortfallet av det absolutte kravet om ekstern sensur i forbindelse med Kvalitetsreformen og ved innføringen av "blind sensur" ved klage i 2014. I Universitets- og høyskolerådets (UHR) [\*Veiledende retningslinjer for sensur\*](#) er det fastsatt at det bør utarbeides sensorveiledning til hver eksamen. Disse retningslinjene ble vedtatt av UHR i 2015.

Gode ordninger for sensur er nødvendig for en uhildet og rettferdig karaktersetning og dermed for studentenes rettssikkerhet. Sensuren må organiseres på en måte som bidrar til å sikre utdanningskvaliteten og som inngir tillit både hos studentene og mottakerne av kandidatene. Det er også viktig med åpenhet og innsyn rundt sensurordningen. Dette prinsippet er presisert i uhl. § 3-9 ved at det "skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene".

I Kvalitetsmeldingen står det: "Utfyllende veiledning til sensorene er et viktig virkemiddel for å ivareta studentenes rettssikkerhet. Systematisk bruk av sensorveiledninger vil bidra til bedre kvalitetssikring av det fastsatte læringsutbyttet og til å redusere ulikhet i sensur mellom sensorer. De første rapportene fra nasjonal deleksamen viser at nettopp gode sensorveiledninger er ett av de viktigste suksesskriteriene for prosjektet så langt. Det har bidratt til godt omforente sensorkorps. Mer og bedre veiledning til sensorene vil dessuten sikre mer ensartet vurdering av eksamensoppgavene, såvel mellom de ulike sensorene i

førstegangssensuren som mellom sensorene i førstegangs- og klagesensuren. Sensorveiledning kan videre bidra til kvalitetsutvikling og evaluering av studieprogrammer, og må sammenholdes med læringsutbyttebeskrivelser, undervisnings- og læringsaktiviteter og avsluttende vurderinger. [...] På bakgrunn av UHRs retningslinjer og erfaringene med nasjonal deleksamen mener regjeringen at det er viktig at det utarbeides sensorveiledninger for hver enkelt eksamen. Sensorveiledningene skal utfylle studieplanen og være til hjelp i sensors vurderingsarbeid. De sikrer at ulike sensorer legger de samme kriteriene og retningslinjene til grunn for vurderingen, og at vurderingen gjøres opp mot det fastsatte læringsutbyttet for emnet og studieprogrammet."

Se lovforslaget §§ 3-9 annet ledd og 5-3 tredje ledd.

### **1.3 Virkning av ny sensur**

#### **1.3.1 Gjeldende rett**

I uhl. § 3-9 femte ledd oppstilles rettigheter i forbindelse med en eventuell ny sensurering av eksamen etter klage.

Utgangspunkt er at bedømmelsen av skriftlig eksamen kan påklages etter klagereglene i uhl. § 5-3 femte ledd. Bedømmelsen av muntlig prestasjon og vurdering av praksisstudier eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages. Dersom det har vært holdt muntlig prøve i tilknytning til skriftlig eksamen, og deretter satt en felles karakter ut ifra en samlet vurdering av begge prøvene, er det den skriftlige delen av prøven som kan påklages. I uhl. § 3-9 femte ledd står det at der karakter er satt på grunnlag av en samlet vurdering av en skriftlig og muntlig eksamen, skal det holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter, hvis "klager får medhold i klage på sensuren over den skriftlige del av eksamenen".

#### **1.3.2 Departementets vurdering og forslag**

Departementet mener formuleringen "*klager får medhold i klage på sensuren*" er misvisende. Ny sensur av skriftlig eksamen kan føre til en endring av karakteren både til gunst og ugunst for klager. Departementet foreslår derfor å endre bestemmelsen slik at det står at muntlig prøve skal avholdes hvis "karakteren endres etter ny sensur av den skriftlige delen av eksamenen".

Se lovforslaget § 3-9 femte ledd.

### **1.4 Sensors valg av skriftlig eller muntlig begrunnelse**

#### **1.4.1 Bakgrunn**

Stadig flere utdanningsinstitusjoner har innført en ordning med automatisk begrunnelse for eksamenskarakteren. Kandidaten mottar da karakter og begrunnelse for karakterfastsettingen samtidig. Ordningen har vist seg å ha flere fordeler, blant annet har det lettet det administrative arbeidet knyttet til krav om begrunnelse, og enkelte mener også at det bidrar til å redusere antallet klager på karakterer.

### **1.4.2 Gjeldende rett**

Etter uhl. § 5-3 annet ledd tredje punktum er det sensor selv som velger om begrunnelsen skal gis muntlig eller skriftlig. Begrunnelsen for denne regelen er at en generell plikt til å gi skriftlig begrunnelse vil kunne medføre mye merarbeid i fag der sensorarbeid fra før av er en stor belastning.

### **1.4.3 Departementets vurdering og forslag**

Studentene har en rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen, jf. uhl. § 5-3 første ledd første punktum. At studentene automatisk får begrunnelsen samtidig med karakter kan gi studentene en bedre innsikt i karakterfastsettingen. Det er opp til den enkelte utdanningsinstitusjonen å vurdere om det skal gis automatisk begrunnelse.

Departementet tror at utviklingen vil gå i retning av større grad av automatiske begrunnelser. Lovens bestemmelse om at det er sensor selv som bestemmer om det skal være skriftlig eller muntlig tilbakemelding, kan være til hinder for en ordning med automatiske begrunnelser. Etter departementets vurdering bør det være utdanningsinstitusjonen som bestemmer om begrunnelse skal gis muntlig eller skriftlig. Den foreslåtte bestemmelsen er ikke til hinder for at utdanningsinstitusjonene delegerer til sensorene å avgjøre dette ved vurderinger der det ikke skal benyttes en ordning med automatiske begrunnelser.

Se lovforslaget § 5-3 annet ledd tredje punktum

## **1.5 Vesentlig karakteravvik**

### **1.5.1 Bakgrunn**

Det har i den senere tid vært oppmerksomhet rundt forskjeller mellom førstegangssensur og klagesensur. Det har skjedd flere ganger at en vurdering av en besvarelse har resultert i en forskjell på to karakterer eller mer etter ny sensur på grunn av klage.

### **1.5.2 Gjeldende rett**

Blind klagesensur ble innført i 2014 etter ønske fra blant annet Norsk studentorganisasjon (NSO). De ønsket en ordning som var lik for alle institusjoner og som sikret en mest mulig nøytral vurdering. I ettertid har det vist seg at det kan forekomme store avvik mellom første og andre gangs sensur når sensuren er "blind". Innvendingene som fremmes mot blind sensur er at sensuren oppleves å være tilfeldig og urettferdig.

### **1.5.3 Departementets vurdering og forslag**

Departementet er av den oppfatning at de store karakteravvikene ikke er forårsaket av ordningen med blind sensur, men at ordningen med blind sensur avdekker et underliggende problem. En forklaring på store variasjoner i vurderingene kan være at sensorene ikke har fått god nok opplæring og at det i for stor grad er overlatt til de enkelte sensorene hvilke kriterier de vil vektlegge ved sensuren. Departementet mener at dette kan tyde på at institusjonenes egne rutiner rundt sensur, opplæring av sensorene, utarbeiding av gode sensorveiledninger og lignende ikke alltid er gode nok. Hvis de ulike sensorene ikke legger de samme prinsippene og kriteriene til grunn ved vurderingen, vil dette være et problem

uavhengig av om sensuren er blind eller fullt dokumentert. Det er også derfor departementet foreslår å innføre et krav om sensorveiledning til alle eksamener, se punkt 1.2.

For en student vil det å klage på karakter alltid innebære en viss risiko, fordi det følger av uhl. § 3-9 femte ledd at endring av karakter kan gjøres både til gunst og ugunst for klager. Når karakteren endres med to karakterer eller mer, fremstår det som lite forutsigbart for studentene. Når karakteren endres vesentlig ved ny vurdering, kan det tyde på at i hvert fall en av de foretatte vurderingene ikke er gjort i samsvar med sensorveiledningen og de kriterier som er fastsatt for karakterfastsettingen.

I norsk forvaltningsrett er hovedregelen at klageadgang er begrenset til å klage én gang på vedtak. Når klageorganet har fattet et vedtak i saken, kan dette vedtaket ikke påklages, jf. forvaltningsloven (fvl.) § 28 tredje ledd. I universitets- og høyskoleloven er det fastsatt at "[k]lagenemndas vedtak i klagesaker kan ikke påklages", jf. uhl. § 5-1 femte ledd. Videre står det i uhl. § 5-3 sjette ledd at "[k]arakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan ikke påklages". Det følger av fvl. § 35 at et forvaltningsorgan kan omgjøre et eget vedtak uten klage, blant annet hvis vedtaket må anses ugyldig (første ledd bokstav c). Når det foreligger to sensurvedtak med svært ulik resultat, mener departementet at utdanningsinstitusjonene bør gå inn og vurdere om de to vurderingene er gjort i samsvar med fastsatte retningslinjer, og hvilke av de to vurderingene som er mest riktig i forhold til prinsippene som er fastsatt for vurderingen.

Departementet foreslår derfor at det fastsettes i loven at hvis karakteren ved ny sensur endres med to eller flere karakterer, uavhengig av om karakteren har endret seg til det bedre eller det dårligere, skal utdanningsinstitusjonen i henhold til fvl. § 35 foreta en vurdering av om det siste sensurvedtaket bør omgjøres.

Det er utdanningsinstitusjonen som har det faglige ansvaret for gjennomføring av eksamen og sensur, og departementet mener derfor at det bør være opp til den enkelte utdanningsinstitusjon å finne gode ordninger for de unntaksvis tilfellene der det er så stort sprik i karakter at det må vurderes om et sensurvedtak skal omgjøres. Hvis utdanningsinstitusjonene ser at noen sensorer har sensurert avvikende fra fastsatt kriterier, kan dette være å anse som en formell feil, og de kan beslutte at det skal foretas ny sensurering av eventuelt andre besvarelsene som er berørt av dette. Det er viktig at institusjonen sørger for at karakteren gir et sannferdig bilde av kandidatens kunnskaper og ferdigheter.

Departementet mener at institusjonene alltid bør foreta en slik vurdering hvis det er et avvik på to karakterer eller mer. Det bør ikke være slik at dette gjøres kun der hvor studenten ber om det, fordi da vil det bare være i tilfeller hvor karakteren endres til ugunst at slik vurdering blir gjennomført. Også i tilfeller der karakteren endres til en bedre karakter kan et stort avvik tyde på at første og andre sensur ikke er gjennomført i samsvar med de fastsatte kriteriene for vurderingen.

Departementet mener at det bør være opp til utdanningsinstitusjonene å bestemme hvordan en slik vurdering skal gjennomføres. Det kan for eksempel gjøres ved at nye fagpersoner

vurderer de to tidligere sensurvedtakene, og vurderer om det siste vedtaket er i samsvar med sensurkriteriene, eller om det er det første som er det. En annen mulighet er at sensorene fra første og andre sensurrunde setter seg sammen for å diskutere hvilken karakter som er korrekt i forhold til de fastsatte kriteriene. I en slik runde kan institusjonene også bestemme at andre skal delta, for eksempel fagansvarlig for den aktuelle eksamenen.

Ved vurderingen av om et sensurvedtak skal omgjøres mener departementet at all dokumentasjon skal være tilgjengelig. Dette er ikke en tredje runde med ordinær sensur, så bestemmelsen om blind sensur i § 5-3 fjerde ledd kommer derfor ikke til anvendelse.

Se lovforslaget § 5-3 sjette ledd.

## **1.6 Klage på gruppeeksamen**

### **1.6.1 Bakgrunn**

Reglene for klage på gruppeeksamen praktiseres ulikt ved utdanningsinstitusjonene. Noen krever at samtlige studenter i gruppen, eller et flertall av gruppen, må klage på eksamen, mens andre åpner for individuell klageadgang etter en gruppeeksamen.

### **1.6.2 Gjeldende rett**

Utdanningsinstitusjonene skal sørge for at studentens kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Etter uhl. § 3-9 syvende ledd er det styret selv som gir forskrift om avleggelse av og gjennomføring av eksamener og prøver.

Enkelte eksamener gjennomføres som gruppeeksamen, slik at studentene i fellesskap leverer én eksamensbesvarelse. Det gis normalt en felles karakter for besvarelsen. Gruppeeksamen kan gjennomføres på ulike måter, og i mange tilfeller vil det ikke være mulig å identifisere den enkelte studentens bidrag.

Regler om klage over karakterfastsetting fremkommer i uhl. § 5-3. Det er ikke gitt særskilte regler i loven om klage på gruppeeksamen. Departementet har lagt til grunn at lovens ordlyd ikke er til hinder for at det stilles krav om felles klage der studenter har levert en felles prestasjon, og at det er opp til den enkelte utdanningsinstitusjon å vurdere hvordan reglene om dette skal være for ulike typer gruppeeksamen. Departementet har videre sagt at regler om dette må kommuniseres tydelig til studenten, slik at studenten vet hva kravene til en klage på gruppeeksamen er.

### **1.6.3 Departementets vurdering og forslag**

Departementet har vurdert spørsmålet om klageadgang på gruppeeksamen, og har kommet til at studentenes rettssikkerhet ivaretas best hvis det lovfestes en individuell klagerett ved gruppeeksamen.

For en student vil det å klage på karakter alltid innebære en viss risiko, fordi det følger av uhl. § 3-9 femte ledd at endring av karakter kan gjøres både til gunst og ugunst for klager. Det at en students valg skal få konsekvenser for hele gruppen vil gå ut over rettssikkerheten til de studentene som ikke ønsker å klage. Den individuelle rett til å klage innebærer også en

individuell rett til ikke å klage. Hvis karakteren omgjøres etter klagen skal den nye karakteren etter departementets vurdering kun gjelde for den eller de studentene som har klaget på karakteren. Dette innebærer at for den eller de studentene som ikke klager, vil karakteren gitt ved første sensur bli stående.

Se lovforslaget § 5-3 fjerde ledd.

## **2. Institusjonens mulighet til selv å fastsette tilleggskrav ved opptak**

### **2.1 Bakgrunn**

I *Kvalitetsmeldingen* står det at regjeringen vil fremme forslag om endring i universitets- og høyskoleloven slik at institusjonene selv kan stille strengere opptakskrav til enkeltstudier ("utfyllende spesielle opptakskrav") enn det som fremgår av dagens universitets- og høyskolelov med tilhørende [forskrift om opptak til høgre utdanning](#) (opptaksforskriften).

### **2.2 Gjeldende rett**

Det formelle opptakskravet til høyere utdanning er generell studiekompetanse, jf. uhl. § 3-6. I opptaksforskriften går det frem at departementet kan fastsette spesielle opptakskrav og eventuelle unntak fra krav om generell studiekompetanse, samt regler for rangering av kvalifiserte søkere. Dette gjelder for opptak til alle grunnutdanninger ved universiteter og høyskoler. Etter bestemmelsen i universitets- og høyskoleloven er det Kunnskapsdepartementet som fastsetter spesielle opptakskrav, eksempelvis karakterkrav for opptak til lærerutdanning og spesielle opptakskrav i form av bestemte programfag fra videregående skole eller opptaksprøver/intervju til enkeltutdanninger etter søknad fra institusjonene. For opptak til høyere grad, har institusjonene selv myndighet til å fastsette opptakskrav og regler for rangering, jf. uhl. § 3-6 syvende ledd, med mindre departementet har fastsatt slike krav i annen forskrift, for eksempel i mastergradsforskriften, eller i rammeplan.

Departementet understreket i Ot.prp. nr. 79 (2003–2004) at "[h]ovedgrunnlaget for generell studiekompetanse skal fortsatt være fullført og bestått videregående opplæring med spesifiserte krav til bestemte allmenne fag". Det følger videre av gjeldende bestemmelses femte ledd at "departementet kan i forskrift fastsette spesielle opptakskrav når hensynet til gjennomføringen av studiet gjør dette nødvendig".

Spesielle opptakskrav kan for eksempel være begrunnet i studiets karakter eller være nødvendig for å opprettholde studiets faglige begynnernivå. Slike regler er gitt i opptaksforskriften kapittel 4. Det følger av § 4-1 flg. at "i tillegg til kravet om generell studiekompetanse har departementet fastsett spesielle opptakskrav for studium og fagområde, jf. § 4-2 til § 4-10. Fagkrava refererer i hovudsak til norsk videregående opplæring, studieførebuande utdanningsprogram. Fagkrava må vere oppfylte".

Institusjoner som ønsker å innføre spesielle opptakskrav må i dag søke departementet. Søknaden må være behandlet i styret og begrunnes.

### 2.3 Departementets vurdering og forslag

Det vises i Kvalitetsmeldingen til at stadig flere universiteter og høyskoler ønsker å innføre spesielle opptakskrav for enkelte studieprogrammer. Bakgrunnen er blant annet høye andeler stryk i sentrale emner, eller at generell studiekompetanse etter utdanningsinstitusjonens vurdering ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å gjennomføre studiene. De fleste av søknadene til departementet om å innføre spesielle opptakskrav har blitt godkjent. Omtrent en tredjedel av studieprogrammene som ble lyst ut for nye studenter i 2016, hadde spesielle opptakskrav.

Hvis institusjonene selv skal kunne fastsette spesielle opptakskrav, må universitets- og høyskoleloven endres for å gi institusjonene hjemmel til dette. Det forutsettes at institusjonene i slike tilfeller skal sette *strengere* krav enn de som gjelder nasjonalt, og at institusjonene selv fastsetter tilleggskravene i egen forskrift. Retten til selv å fastsette spesielle opptakskrav vil ikke innebære noen rett til å lempe på de nasjonale kravene. Strengere krav vil også inkludere muligheten til å sette ikke-karakterbaserte opptakskrav så lenge de kan regnes som strengere, for eksempel intervjuer for å velge ut kandidater.

Samtidig skal departementet fortsatt kunne fastsette nye nasjonale opptakskrav, og institusjonene må fortsatt søke departementet om å få gjøre unntak fra krav om generell studiekompetanse. Det vises til at det i gjeldende opptaksforskrift er fastsatt spesielle opptakskrav også til enkeltutdanninger. Dersom høringsnotatets lovforslag blir fremmet for Stortinget og vedtas, vil departementet vurdere om de gjeldende bestemmelsene om spesielle opptakskrav i opptaksforskriften kapittel 4, hvor det er fastsatt krav til enkeltutdanninger (for eksempel industridesign ved AHO) og institusjoner (kunstutdanninger ved KHiO), heller bør fastsettes i lokale forskrifter.

Ved å gi institusjonene mulighet til selv å fastsette utfyllende spesielle opptakskrav, vil de kunne få et riktigere rekrutteringsgrunnlag til de ulike utdanningene. Det kan også bidra til å rekruttere mer motiverte studenter. Samtidig vil det gi tydelige signaler om de faglige forutsetningene som studentene må ha for å kunne gjennomføre studiet. Det kan bidra til at flere kommende studenter på et tidligere tidspunkt tenker gjennom hva de vil studere, og hvilket faglig grunnlag som kreves for studiet. Ved at studentene har større faglige forutsetninger for studiet, ligger det bedre til rette for at flere fullfører på normert tid.

På den annen side vil dette innebære at elevene i videregående opplæring allerede ved starten av dette løpet må ta stilling til hva de ønsker å gjøre senere i livet ved valg av for eksempel fellesfaget matematikk (teoretisk eller praktisk matte), og valg av programfag. Storparten av elevene er på dette tidspunktet rundt 16-17 år. Ved å overlate ansvaret for å fastsette eventuelle tilleggskrav til institusjonene vil det dessuten bli mer krevende for rådgivere og elever i videregående opplæring og andre søkere å orientere seg om opptakskravene. Det vil også innebære at rådgivere og elever i videregående opplæring må være bevisst på at opptakskravene kan skjerpes uten at det går frem av den nasjonale opptaksforskriften.

I Kvalitetsmeldingen står det at institusjonenes utfyllende spesielle opptakskrav må fastsettes senest to år før de settes i verk "av hensyn til fagvalgene i videregående opplæring".



Karakterkrav i enkelte fag har tidligere blitt fastsatt relativt kort tid før iverksettelse, noe som har resultert i at søkere til høyere utdanning i større grad har måtte ta tilleggsfag, eller forbedre karaktergrunnlaget i enkelte fag etter at de hadde avsluttet sin videregående opplæring. Det forutsettes derfor at institusjonene vil måtte forholde seg til en toårsfrist, slik at søkerne gis rimelig tid til å kvalifisere seg i henhold til nye krav. Slike krav må gjøres kjent gjennom Samordna opptak.

Det er en forutsetning at opptak til grunnutdanninger fortsatt primært skal skje gjennom Samordna opptak. Det betyr at søkere, rådgivere og andre interesserte fortsatt skal kunne finne informasjon om opptakskrav i samme portal. Søknadsprosessen skal fortsatt være enkel og effektiv for søkerne og rådgiverne, samt de opptaksansvarlige ved universitetene og høyskolene.

Forslaget inneholder en setning om at departementet kan pålegge institusjonene å samordne sin praksis. Dette innebærer ikke at departementet skal overvåke institusjonene, men er ment som sikring slik at tilnærmet like studier får tilnærmet like opptakskrav. Denne bestemmelsen er ment å sikre søkerens interesser. Det forutsettes at institusjoner som vurderer å skjerpe kravene, informerer andre institusjoner som tilbyr tilsvarende utdanning om slike forslag.

Se lovforslaget § 3-6 femte ledd.

### **3. Utestenging på grunnlag av vedtatt forelegg**

#### **3.1 Bakgrunn**

Universitets – og høyskolelovens bestemmelse om politiattest sier at den som er dømt for forhold som innebærer at vedkommende må anses uskikket til å delta i arbeid med svake grupper, kan utestenges fra praksisstudier på visse vilkår, jf. uhl. § 4-9 tredje ledd. Departementet ønsker å presisere i loven at også vedtatt forelegg kan gi grunnlag for utestengning. Departementet antar at utestenging på bakgrunn av vedtatt forelegg praktiseres ved institusjonene i dag, men bruk av politiattest er et tiltak der det settes relativt strenge krav til lovhjemmel. Endringen er først og fremst en presisering og oppdatering av lovteksten.

#### **3.2 Gjeldende rett**

Studenter som kan komme i kontakt med mindreårige under praksisopphold i løpet av studiet kan bli avkrevd politiattest. Dette følger av universitets- og høyskoleloven § 4-9 første ledd.

Dersom noen er dømt for overtredelse av straffebudene som eventuelt fremkommer på politiattesten kan vedkommende utestenges fra praksisstudier eller klinisk undervisning. Tilsvarende gjelder hvis noen er siktet eller tiltalt for overtredelse av de aktuelle straffebudene. I så fall kan vedkommende utestenges inntil saken er avgjort.

#### **3.3 Departementets vurdering og forslag**

Departementet mener det bør komme tydelig frem av lovteksten at også vedtatt forelegg for overtredelse av de straffebudene som kan fremkomme av en politiattest skal kunne gi

grunnlag for utestengelse fra praksisstudier og klinisk undervisning. Hensynene bak reglene om politiattest gjør seg gjeldende selv om en straffesak er avgjort ved forelegg i stedet for dom. På området for politiattest bør hjemmelsgrunnlaget både for innhenting og konsekvenser være klart. Departementet foreslår derfor å ta inn i lovteksten en formulering om at vedtatt forelegg for de overtredelsene som kan fremkomme av barneomsorgsattesten, er grunnlag for utestengning fra praksisstudier eller klinisk undervisning.

Se lovforslaget § 4-9 tredje ledd.

## **4. Bestemmelser om behandling av personopplysninger**

### **4.1 Innledning**

Kunnskapsdepartementet foreslår nye lovhjemler i universitets- og høyskoleloven som skal sørge for at kravene som stilles til personvern blir bedre ivaretatt.

Det foreslås en ny lovhjemmel om behandling av personopplysninger gjennom Samordna opptak, og en ny lovhjemmel som regulerer universiteter og høyskolars behandling av personopplysninger i studieadministrative systemer.

I opptaks- og studieadministrative systemer behandles informasjon om personopplysninger som navn og fødselsnummer. For å kunne foreta disse behandlingene krever personopplysningsloven (popplyl.) et behandlingsgrunnlag. Departementets forslag betyr at institusjonene nå får en klar lovhjemmel i universitets- og høyskoleloven og dermed et grunnlag til å behandle personopplysninger i opptaks- og studieadministrative systemer, herunder hjemmel til å hente inn nødvendige opplysninger fra andre organer. Forslaget ivaretar også personvernet til den enkelte ved automatisert behandling av personopplysninger.

Som en del av utredningsarbeidet i forbindelse med dette lovforslaget har departementet innhentet en utredning fra Ceres (Nasjonalt senter for felles systemer og tjenester for forskning og studier). Ceres er databehandler for Samordna opptak og de studieadministrative systemene. I utredningen har Ceres vurdert behovet for en lovhjemmel som gir institusjonene et grunnlag til å behandle personopplysninger. Utredningen ligger på Kunnskapsdepartementets nettside for denne høringen. I sin utredning har Ceres konkludert at det er "nødvendig med en lovhjemmel for behandlingsgrunnlaget i universitets- og høyskoleloven, for å skape åpenhet og forutsigbarhet om hvordan sektoren behandler personopplysninger om søkere og studenter."

Det foreslås også en ny lovhjemmel om behandling av personopplysninger i Database for statistikk om høgre utdanning (DBH). Høsten 2016 sendte departementet på høring forslag om nye bestemmelser i universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven om rapportering av individdata (opplysninger om enkeltpersoner) til DBH. I høringsnotatet la departementet til grunn at behandlingen av personopplysninger i DBH var nødvendig for departementets offentlige myndighetsutøvelse. Behandlingen kunne således hjemles i popplyl. § 8 bokstav e. På bakgrunn av utrykt tvil om dette behandlingsgrunnlaget, valgte departementet å foreslå nye bestemmelser i universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven. De foreslåtte

lovhjemlene tok sikte på gi departementet et klart behandlingsgrunnlag og stadfeste institusjonenes plikt til å innrapportere fullstendige data til DBH. Selv om de fleste høringsinstansene var positive til å få et tydelig hjemmelsgrunnlag for rapporteringen i sektoren, kom departementet til at det var ønskelig med en grundigere personvernkonsekvensvurdering av forslagene. Departementet ba derfor Norsk senter for forskningsdata (NSD) og Ceres om bistand til å utrede personvernkonsekvensene av forslagene. Dette ble gjort våren 2017 og utredningen ligger på Kunnskapsdepartementets nettside for denne høringen.

Forslaget i dette høringsnotat er omarbeidet sammenlignet med forslaget som ble sendt på høring i 2016. Endringene som er gjort fra forrige høringsrunde er blant annet å gjøre formålet med innrapporteringen av personopplysningene tydeligere, og å angi hvilke personopplysninger som kan rapporteres inn. Dette vil etter departementets vurdering bidra til å redusere personvernulempen ved rapporteringen til DBH. Departementets forslag er utarbeidet med sikte på å ivareta de kravene som vil bli stilt gjennom ny personopplysningslov og den kommende personvernforordningen.

#### **4.2 Personvernregelverket**

[Personopplysningsloven \(popplyl.\)](#) regulerer behandling av personopplysninger. Loven skal bidra til at personopplysninger blir behandlet i samsvar med grunnleggende personvern hensyn, herunder behovet for personlig integritet, privatlivets fred og tilstrekkelig kvalitet på personopplysninger.

I april 2016 vedtok EU en ny forordning om behandling av personopplysninger (personvernforordningen). Forordningen erstatter og opphever EUs gjeldende personverndirektiv 95/46, som i dag er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett i gjeldende personopplysningslov. Justis- og beredskapsdepartementet har sendt på høring et utkast til en ny personopplysningslov som skal gjennomføre personvernforordningen i norsk rett. Høringsbrevet finnes [her](#). Justis- og beredskapsdepartementet tar sikte på at den nye personopplysningsloven skal tre i kraft i Norge i mai 2018, på samme tidspunkt som forordningen begynner å gjelde i EU. En uoffisiell norsk oversettelse av personvernforordningen finnes [her](#).

Personvernforordningen styrker de registrertes rettigheter på flere punkter. I tillegg bortfaller melde- og konsesjonsplikten og erstattes med en plikt til vurdering av personvernkonsekvenser og forhåndsdrøftinger med tilsynsmyndigheten.

Forordningen viderefører en adgang til å behandle personopplysninger når dette er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt, jf. gjeldende personopplysningslov § 8 første ledd bokstav d og e og forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e. Etter gjeldende rett kan behandling som gjøres som et ledd i offentlig myndighetsutøvelse eller i allmenhetens interesse hjemles direkte i personopplysningsloven § 8 første ledd bokstav d og e. En sentral endring som følger av den nye personvernforordningen, er at artikkel 6 nr. 1 bokstav e ikke alene kan utgjøre et tilstrekkelig behandlingsgrunnlag. Ut over at behandlingen skjer som et ledd i offentlig myndighetsutøvelse eller i allmenhetens interesse, krever forordningen i tillegg et

supplerende rettsgrunnlag. Dette rettsgrunnlaget må finnes i nasjonal rett, jf. artikkel nr. 3 bokstav b.

### **4.3 Opptaks- og administrative systemer**

#### **4.3.1 Nærmere beskrivelse av systemene**

##### ***Studieadministrative systemer***

###### *Felles studentsystem (FS)*

FS er et studieadministrativt system som er i bruk ved alle de statlige utdanningsinstitusjonene og noen private institusjoner. Institusjonene er behandlingsansvarlig for sine FS-databaser, og Ceres har rollen som databehandler.

FS ble etablert før personopplysningsloven av 2000 trådte i kraft. Universitetene og høyskolene fikk innvilget konsesjon for behandlingen av Datatilsynet. Etter at gjeldende personopplysningslov trådte i kraft, er behandlingen av personopplysninger i FS ikke lenger konsesjonspliktig, kun meldepliktig. Meldeplikten innebærer at institusjonene selv melder inn behandlingen og selv oppgir hva de anser for å være behandlingsgrunnlaget. Meldingene fra institusjonene viser at det er en noe ulik praksis når det gjelder vurderingen av hva som er grunnlaget for behandlingen av personopplysninger.

Det finnes også andre studieadministrative systemer i sektoren, men disse omtales ikke nærmere her utover å si at de regler som gjelder for FS også vil gjelde for dem.

##### ***Samordna opptak***

Samordna opptak (SO), som håndterer den nasjonale opptaksmodellen, ble opprettet av Utdannings- og forskningsdepartementet i 1994 som et service- og koordineringsorgan for opptak til grunnutdanninger ved universiteter og høyskoler. Samordna opptak er nå en del av Ceres. Opptak til de fleste grunnutdanninger skjer gjennom Samordna opptak, mens lokale opptak til enkeltemner, enkelte grunnutdanninger og masteropptak foregår lokalt ved institusjonene gjennom Felles studentsystem og tilhørende applikasjoner (Søknadsweb).

Det samordnede opptaket blir gjennomført gjennom et samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og Ceres. I det samordnede opptaket registrerer søkeren sin søknad, og utdanningsinstitusjonene utfører saksbehandling for hverandre. Det vil si at det er én utdanningsinstitusjon som er ansvarlig for å behandle søknaden, selv om søkeren har søkt på utdanninger ved flere ulike institusjoner. Selve vedtaket blir fattet gjennom opptakssystemet (informasjons-/datasystemet) til Samordna opptak. Det er Ceres v/Samordna opptak som er ansvarlig for å distribuere vedtakene til de enkelte søkerne på vegne av utdanningsinstitusjonene.

Den nasjonale opptaksmodellen består av flere deler. Nedenfor omtales noen av disse delene - Søkerportalen<sup>1</sup>, Nasjonal vitnemålsdatabase (NVB) og Felles studentsystem (FS).

---

<sup>1</sup> "Søkerportalen" blir i dette notatet benyttet ut i fra følgende forståelse: en søker oppretter og fullfører en søknad om opptak i portalen og laster opp dokumentasjonen sin med den hensikt at søknaden skal behandles/vurderes av en saksbehandler. Kilde: Ceres

For Søkerportalen og NVB er det departementet som i dag er behandlingsansvarlig, mens det er den enkelte utdanningsinstitusjon som er behandlingsansvarlig for sine data i FS.

#### *Søkerportalen*

I Søkerportalen behandles det søknader om opptak til høyere utdanning, og svar på søknadene er enkeltvedtak fattet av utdanningsinstitusjonene. Når institusjonene fatter enkeltvedtak, utøver de offentlig myndighet.

#### *Nasjonal vitnemålsdatabase*

Nasjonal vitnemålsdatabase (NVB) er en integrert del av den nasjonale opptaksmodellen for opptak til grunnutdanninger ved universiteter og høyskoler, og inneholder elektroniske kopier av vitnemål fra norsk videregående opplæring. I den nasjonale opptaksmodellen gir de elektroniske vitnemålskopiene i NVB grunnlag for høy grad av automatisering av søkerens kvalifisering og rangering.

#### *Felles studentsystem*

I den nasjonale opptaksmodellen fungerer Felles studentsystem (FS) blant annet som et saksbehandlingsverktøy for institusjonene. FS er nærmere omtalt over.

### **4.3.2 Gjeldende rett**

Det er i dag ingen egen hjemmel i universitets- og høyskoleloven som regulerer Samordna opptak eller utdanningsinstitusjonenes behandling av personopplysninger i forbindelse med opptak eller studieadministrative formål. Behandlingen har vært hjemlet i personopplysningsloven.

Med "personopplysninger" menes "opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson", jf. [popplyl. § 2 nr. 1](#). Med begrepet "behandling av personopplysninger", menes enhver bruk av personopplysninger, som f.eks. innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering eller en kombinasjon av slike bruksmåter, jf. popplyl. § 2 nr. 2. Personopplysningsloven gjelder for behandling av personopplysninger som helt eller delvis skjer med elektroniske hjelpemidler.

Det følger av popplyl. § 11 første ledd at en rekke krav må være oppfylt ved behandlingen av personopplysninger. Den behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysningene bare behandles når det foreligger et behandlingsgrunnlag i medhold av §§ 8 og 9.

Personopplysningene skal bare nyttes til uttrykkelig angitte formål som er saklig begrunnet i den behandlingsansvarliges virksomhet, og de kan ikke brukes senere til formål som er uforenlige med det opprinnelige formålet med innsamlingen, med mindre den registrerte samtykker. Opplysningene må være tilstrekkelig og relevante for formålet med behandlingen, og ikke lagres lenger enn det som er nødvendig ut fra formålet med behandlingen. I den nye personvernforordningen er prinsippene for behandling av personopplysninger fastsatt i artikkel 5 nr. 1 bokstav a til f.

Personopplysningsloven § 8 angir når personopplysninger kan behandles. Hovedregelen er at behandling kan skje når den registrerte har samtykket. Behandling kan også skje når det er fastsatt i lov at det er adgang til det, eller hvis minst ett av seks opplistede vilkår er oppfylt.

For den behandlingen av personopplysninger som er omtalt i dette høringsnotatet er det å oppfylle en avtale med den registrerte, jf. § 8 bokstav a, å utføre en oppgave av allmenn interesse, jf. § 8 bokstav d, og å utøve offentlig myndighet, jf. § 8 bokstav e, som er de mest aktuelle behandlingsgrunnlagene.

Personopplysningslov § 9 stiller ytterligere krav til behandling av sensitive personopplysninger. Sensitive personopplysninger er definert i § 2 nr. 8, og omhandler blant annet opplysninger om at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling og helseforhold. Slike opplysninger kan bare behandles dersom behandlingen både oppfyller et av vilkårene i § 8 og et av vilkårene i § 9 første ledd. Også sensitive personopplysninger kan behandles ved samtykke fra den registrerte eller ved lovbestemt adgang til slik behandling.

Den kommende personvernforordningen regner ikke opplysninger om at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling som sensitive personopplysninger, jf. forordningen artikkel 9. Dette er en endring i forhold til personopplysningsloven § 2 nr. 8.

Art. 9 nr. 1 oppstiller en hovedregel om at behandling av opplysninger som regnes som sensitive, er forbudt. For at behandling av opplysninger som regnes som sensitiv etter forordningen skal være lovlig, må vilkårene i et av unntakene i artikkel 9 nr. 2 være oppfylt. I tillegg må det foreligge behandlingsgrunnlag etter artikkel 6, hvor det fremgår at også de allmenne prinsippene og de andre reglene i forordningen får anvendelse, "særlig når det gjelder vilkårene for lovlig behandling". Unntaksregelen i artikkel 9 nr. 2 bokstav a gir adgang til å behandle sensitive personopplysninger når den registrerte gir uttrykkelig samtykke, og viderefører § 9 første ledd bokstav a i dagens lov.

Den registrertes rettigheter etter gjeldende personopplysningslov følger av lovens kapittel III og IV. I kapittel III finnes regler om innsyn og informasjon, mens kapittel IV gir regler om andre rettigheter for den registrerte. I personvernforordningen følger den registrertes rettigheter av forordningen kapittel III. Bestemmelsene innebærer i stor grad en videreføring av dagens rettstilstand. Men forordningen en presisering og utdyping av flere av rettighetene, og noen nye rettigheter er kommet til. Artikkel 22 nr. 1 gir den registrerte rett til ikke å være gjenstand for en avgjørelse som utelukkende er basert på automatisert behandling når avgjørelsen har rettsvirkning eller i betydelig grad påvirker vedkommende. Regelen er i stor grad en videreføring av dagens popplyl. § 25, jf. § 22. Artikkel 22 nr. 2 bokstav a til c gjør unntak fra hovedregelen, hvor bokstav b sier at automatisert behandling kan skje dersom behandlingen er hjemlet i nasjonal rett. Etter artikkel 22 nr. 3 skal den registrerte i dette tilfellet blant annet ha rett til menneskelig inngripen fra den behandlingsansvarlige, til å uttrykke sine synspunkter og til å motsette seg avgjørelsen.

Endelig følger det av artikkel 22 nr. 4 at avgjørelsene nevnt i nr. 2 ikke kan bygge på sensitive personopplysninger, med mindre det foreligger samtykke etter artikkel 9 nr. 2 bokstav a eller behandlingen er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g og det er innført egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser.

### **4.3.3 Departementets vurdering og forslag**

#### *Behovet for en lovhjemmel*

Som nevnt er det ikke i dag en egen hjemmel for behandling av personopplysninger i studieadministrative systemer eller i Samordna opptak i universitets- og høyskoleloven. For behandling av personopplysninger i forbindelse med det samordnede opptaket er behandlingen i dag hjemlet i popplyl. § 8 bokstav e, som gjelder utøvelse av offentlig myndighet. Når det gjelder behandling av personopplysninger i studieadministrative systemer er behandlingsgrunnlaget mer sammensatt, og er hjemlet i popplyl. § 8 bokstav a om å oppfylle en avtale med de registrerte, og bokstav e om utøvelse av offentlig myndighet. I visse tilfeller er behandlingsgrunnlaget også et samtykke fra den registrerte.

Det er Kunnskapsdepartementet som er behandlingsansvarlig for behandlingen av personopplysninger i Samordna opptak. Hver enkelt utdanningsinstitusjon er behandlingsansvarlig for personopplysninger om sine søkere og studenter, og har et selvstendig ansvar for å vurdere hvilket behandlingsgrunnlag behandlingene skal hjemles i. Dette har ført til ulike vurderinger og begrunnelser ved utdanningsinstitusjonene.

Departementet mener at det vil være en fordel dersom institusjonene hjemler behandlingen i samme grunnlag, og dermed får en lik praksis når det gjelder behandlingsgrunnlag for FS, siden det dreier seg om det samme systemet. For å sikre dette, mener departementet at behandlingsgrunnlaget for personopplysninger i studieadministrative systemer og i Samordna opptak bør lovfestes i universitets- og høyskoleloven. Dette vil gi bedre klarhet og forutsigbarhet når det gjelder hvordan personopplysninger om søkere og studenter blir behandlet i sektoren. Det vil også sikre en lik praksis når det gjelder fastsettelse av formålet med, og grunnlaget for, behandlingen.

Ikke alle utdanningsinstitusjoner bruker det studieadministrative systemet Felles studentsystem. Derfor foreslås det at "studieadministrative systemer" brukes som en fellesbetegnelse i bestemmelsen.

#### *Personopplysninger som kan behandles*

Departementet foreslår at navn og personnummer skal kunne behandles i forbindelse med opptak og andre studieadministrative formål. I den nasjonale opptaksmodellen og i sine studieadministrative systemer behandler utdanningsinstitusjonene opplysninger om svært mange personer, og det er derfor behov for entydig identifisering. Fødselsnummeret er et unikt identifiseringsnummer og er med det en personopplysning. Fødselsnummeret regnes ikke som en sensitiv opplysning og er ikke taushetsbelagt. Fødselsnummer kan likevel bare brukes når det er saklig behov for det og sikker identifisering ikke kan oppnås på annen måte. I de fleste tilfeller er det tilstrekkelig å bruke navn, adresse og fødselsdato for å sikre riktig identifisering av en person. Imidlertid kan det i forbindelse med behandling av opplysninger om svært mange personer foreligge en reell risiko for at det i systemet er registrert flere personer med samme navn og samme fødselsdato. På bakgrunn av dette

foreligger det etter departementets vurdering et saklig behov for at fødselsnummer skal anvendes for å identifisere søkere og studenter, jf. forslag til ny personopplysningslov § 9<sup>2</sup>.

En lovbestemmelse i universitets- og høyskoleloven som tillater behandling av personopplysninger i opptakssystemet, bør også inneholde en hjemmel til å tillate behandling av sensitive personopplysninger. I dag behandler både Samordna opptak og utdanningsinstitusjonene sensitive opplysninger, som opplysninger om helse og sosiale forhold, i forbindelse med blant annet opptak til studier og søknad om utsatt eksamen. I dag blir ikke sensitive opplysninger lastet opp i Søkerportalen, men behandlet manuelt. Ceres har fått tilbakemeldinger fra institusjonene om at det er ønskelig med elektronisk behandling av slik dokumentasjon siden dagens ordning er tungvint og tidkrevende, både for institusjonene og søkerne.

Når det gjelder sensitive opplysninger er det ikke meningen at de skal innhentes fra andre organer. Det er søkeren som er ansvarlig for å legge frem dokumentasjon om helse og sosial forhold som er nødvendige for å begrunne søknader om tilrettelegging av undervisning, utsatt eksamen, opptak etter særskilt vurdering og lignende. Utdanningsinstitusjonene og Ceres må behandle disse opplysningene i samsvar med forvaltningslovens regler om taushetsplikt.

#### *Behandlingsansvar*

Når det gjelder opptakssystemet til Samordna opptak er det Kunnskapsdepartementet som i dag er behandlingsansvarlig for personopplysningene. Det er departementet som formelt har øverste instruksjonsmyndighet når det gjelder fastsettelse av formålet med behandlingen av personopplysningene og hvilke hjelpemidler som skal brukes. Selv om departementet er behandlingsansvarlig, er det daglige behandleransvaret delegert til Universitetet i Oslo som er vertsinstusjon for Ceres, jf. universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 1-4 fjerde ledd. Ceres vil etter planen fra 1. januar 2018 inngå som en del av et nytt tjenesteorgan for høyere utdanning.

Departementet mener at det er naturlig at det nye tjenesteorganet for høyere utdanning blir behandlingsansvarlig for personopplysningene i forbindelse med det samordnede opptaket, da dette organet, som Ceres som nevnt vil inngå i, vil være best egnet til å overholde forpliktelsene som følger av den nye personvernforordningen. Når det gjelder behandlingsansvaret for FS så er det utdanningsinstitusjonene selv som er behandlingsansvarlig for sine FS-data. Departementets lovforslag innebærer ingen endring av dette.

#### *Digitale politiattester*

Politiet har innført digitale politiattester, og dette har ført til utfordringer for institusjonene når det gjelder verifisering av politiattestene. Den ordningen politiet har innført, innebærer i dag at studenten mottar politiattesten i sin digitale postkasse, skriver den ut på papir, og deretter leverer den til institusjonen. Ordningen innebærer en risiko for at politiattesten kan bli

---

<sup>2</sup> Forslag til ny personopplysningslov § 9 første ledd: "Fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler kan bare nyttes i behandlingen når det er saklig behov for sikker identifisering og metoden er nødvendig for å oppnå slik identifisering"



endret/forfalsket, før den blir innlevert til institusjonen. Dersom institusjonen ønsker å verifisere politiattesten, må de be studenten møte opp fysisk og logge seg inn på sin digitale postkasse, for å vise frem attesten til institusjonen digitalt. En slik fremgangsmåte for verifisering er tungvint og krevende, spesielt siden det er stort antall studenter som skal levere politiattester, og verifisering bør skje for alle politiattestene som leveres. For å sikre at de politiattestene som blir levert til institusjonene er autentiske, mener departementet at det bør åpnes for en løsning som gjør det mulig for studentene å levere politiattestene elektronisk.

Kravet om politiattest gjelder for de som blir tatt opp til et studieprogram, og de får normalt tre uker på seg til å levere inn politiattesten. Attesten skal da leveres til utdanningsinstitusjonen. Samordna opptak er ikke ansvarlig for å innhente politiattester, men informasjon om krav om politiattest skal gå frem av tilbudsbrevet om studieplass. Utdanningsinstitusjonene kan kreve at politiattester som er utstedt og signert digitalt, leveres til institusjonen i digital form. Dette forutsetter at politiattestene er digitalt signerte pdf-filer, for å sikre verifisering av politiattestene. Det er studenten selv som skal legge frem attesten for utdanningsinstitusjonen ved opplasting i Studentweb eller en lignende applikasjon i FS.

En politiattest med merknader vil inneholde sensitive personopplysninger, og i dag foreligger verken lovhjemmel eller konsesjon som tillater opplasting av politiattester til Studentweb i FS. Kravet om politiattest er hjemlet i universitets- og høyskoleloven § 4-9, men det er ikke presisert i denne bestemmelsen at politiattesten kan behandles elektronisk.

Det fremgår av personvernforordningens artikkel 10 at behandlingen av opplysninger om straff krever hjemmel i nasjonal lov. Departementet foreslår derfor en lovhjemmel i universitets- og høyskoleloven som tillater at digitale politiattester kan lastes opp elektronisk i studieadministrative systemer.

### *Automatisert avgjørelser*

Automatiserte avgjørelser er beslutninger som er avgjørende for rettighetene og pliktene til en enkeltperson, og som utelukkende baseres på maskinell behandling. Ved automatisert saksbehandling er rettsreglene blitt formalisert og programmert i datasystemet.

Automatisert saksbehandling kan bidra til å sikre den enkeltes rettssikkerhet på en bedre måte, siden automatisert saksbehandling bidrar til effektivitet, kvalitet og likebehandling i saksbehandlingen. Når personvernforordningen og personopplysningsloven oppstiller regler for denne typen avgjørelser, er det for å sikre den registrertes rettigheter i møte med automatiserte avgjørelser. Utgangspunktet er at den registrerte skal ha en rett til ikke å bli gjenstand for en beslutning basert utelukkende på en automatisert behandling. Dette utgangspunktet kan fravikes dersom behandlingen er basert på en lovhjemmel og egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter.

Som et eksempel på automatisert saksbehandling i opptakssystemet, kan det nevnes automatisk beregning av poengsum fra elektroniske vitnemål. Når det gjelder studieadministrative systemer, kan det nevnes at innvilgelse av eksamens- og

undervisningsmeldinger foregår etter automatisert saksbehandling. Dette er ikke alltid like synlig for den enkelte søker, student eller doktorgradskandidat.

En rett til manuell overprøving, som supplerer den alminnelige klageretten etter forvaltningsloven, vil etter departementets vurdering i tilstrekkelig grad ivareta rettighetene og interessene til den registrerte. Overprøvingen vil innebære at det foretas en manuell kontroll av om datasystemet har fattet et korrekt vedtak i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

Ved å hjemle muligheten til automatisert saksbehandling i universitets- og høyskoleloven vil det skape forutsigbarhet for både søkere, studenter, doktorgradskandidater og allmennheten for øvrig. Det vil bli mer synlig at automatisert saksbehandling foregår i universitets- og høyskolesektoren, og det kan også legges føringer på i hvilke tilfeller automatisert saksbehandling kan og bør anvendes.

Forvaltningslovens regler om saksbehandling vil gjelde i tilfeller hvor det fattes vedtak ved bruk av automatisert saksbehandling. Den enkelte personen som vedtaket retter seg mot vil derfor ha rettigheter både som "den registrerte" etter personvernregelverket, og som "part" etter forvaltningslovens. For eksempel vil kravene om veiledning, utredningsplikt, begrunnelse og klagerett i forvaltningsloven gjelde også ved automatisert saksbehandling.

Forslaget vil videre oppfylle de kravene som følger av personvernforordningen artikkel 22. Etter artikkel 22 nr. 1 har den registrerte en rett til ikke å være gjenstand for en avgjørelse som utelukkende er basert på automatisert behandling. Gjennom artikkel 22 nr. 2 åpnes det for unntak fra denne hovedregelen. Etter bokstav b kan det gjøres unntak fra hovedregelen dersom behandlingen er hjemlet i nasjonal rett. Departementets forslaget innebærer at det nedfelles en egen bestemmelse i universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven, som gir direkte hjemmel til automatiserte avgjørelser og dermed oppfyller kravet i forordningens artikkel 22 nr. 2 bokstav b.

Se lovforslaget § 4-15 om studieadministrative formål og § 4-16 om Samordna opptak.

#### **4.4 Rapportering av individdata til database for statistikk om høyere utdanning**

##### **4.4.1 Bakgrunn**

Database for høyere utdanning (DBH) er en database med et bredt spekter av informasjon om universiteter, høyskoler og fagskoler. DBH ble opprettet av Kunnskapsdepartementet og oppgaven med å drifte og forvalte databasen er lagt til NSD som er et aksjeselskap underlagt departementet. DBH inneholder data om studenter, utdanning, forskning, ansatte, museum, areal, økonomi og selskaper. Dataene i DBH skal være tilgjengelig for forskning på utdanningssektoren og for planlegging både sentralt i departementer og lokalt ved hver enkelt institusjon. Dataene har noe mindre omfang for fagskolene. Innrapportering og bruk av personopplysningene i sektoren er systematisk, med et klart formål om styring, kontroll og statistikk for departementet og utover dette til bruk i forskning.

Individdata om studenter og ansatte ved utdanningsinstitusjonene er viktig for departementets strategiske arbeid knyttet til utviklingen og oppfølgingen av høyere utdanning

og høyere yrkesfaglig utdanning i Norge. Rapportering av disse dataene danner, sammen med rapporteringen av regnskap og resultatdata, grunnlag for utarbeidelse av årlige tilstandsrapporter for henholdsvis høyere utdanning og fagskoleutdanning. Formålet med tilstandsrapportene er å gi en oversikt og en vurdering av tilstanden i universitets- og høyskolesektoren og fagskolesektoren. Tilstandsrapportene er også et redskap for departementet i styringen av sektorene, blant annet i budsjettarbeidet. Innsamlingen av individdata om studenter doktorgradskandidater og ansatte i universitets- og høyskolesektoren, og om studenter og ansatte i fagskolesektoren, legger videre til rette for forskning på utdanningssektoren.

For å oppfylle formålene med DBH er det nødvendig at databasen inneholder kvalitetssikrede og fullstendige data om utdanningssektoren på individnivå. Datatilsynet og enkelte utdanningsinstitusjoner mener at hjemmelsgrunnlaget for innrapportering og behandling av individdata om studenter og ansatte i DBH er uklart i dag. Dette har ført til at ikke alle utdanningsinstitusjoner har rapportert inn alle individdata. Dette innebærer at de dataene departementet legger til grunn for sin styringsvirksomhet, vil være mangelfulle for flere utdanningsinstitusjoner og vanskeliggjør departements styring. I lys av tilbakemeldingene fra Datatilsynet og personvernforordningens krav til et supplerende rettsgrunnlag, mener departementet at det er nødvendig å lovfeste en tydelig hjemmel i universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven for både registrering og annen behandling av personopplysninger om studenter, stipendiater og ansatte i universitets- og høyskolesektoren og fagskolesektoren. Forslag til hjemmel i fagskoleloven er sendt i et eget høringsbrev.

#### **4.4.2 Gjeldende rett**

Behandling av personopplysninger kan baseres på samtykke fra de registrerte eller det kan være hjemmel i lov for behandlingen, jf. popplyl. § 8 første ledd. Personopplysninger kan også behandles hvis minst ett av vilkårene i popplyl. § 8 bokstav a til f er oppfylt.

Behandlingen av personopplysninger i DBH har frem til nå vært hjemlet i vilkåret om at behandlingen er nødvendig for å utøve offentlig myndighet, jf. § 8 bokstav e. I dette ligger det ikke bare behandling som fattning av enkeltvedtak, men også de fleste administrative funksjoner som er ledd i det offentliges virksomhet. Opplysninger som er nødvendige for å utføre gjøremål etter for eksempel universitets- og høyskoleloven eller andre lover kan skje med grunnlag i dette alternativet. Behandlingen av personopplysninger i DBH danner grunnlaget for Kunnskapsdepartementets forvaltning og til sist departementets offentlige myndighetsutøvelse.

Videre har departementet lagt til grunn at utleveringen av personopplysninger til forskningsformål kan hjemles i § 8 bokstav d og vilkåret om at behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave av allmenn interesse. Med "allmenn interesse" etter bokstav d siktes det primært til bruk av personopplysninger i forbindelse med statistisk, historisk eller vitenskapelig virksomhet. DBH skal være tilgjengelig for forskning på utdanningssektoren, for planlegging både sentralt i departementer og lokalt ved hver enkelt institusjon. DBHs statistikk er også tilrettelagt for å dekke både forvaltningsmessige og forskningsmessige behov.

For øvrig viser departementet til avsnitt 4.2 når det gjelder kravene i den nye personvernforordningen.

Når det gjelder den delen av DBHs behandling som skjer i form av utlevering av personidentifiserbare opplysninger til for eksempel forskningsformål, må det gjøres en konkret vurdering av om formålet med utleveringen oppfyller kriteriet om nødvendighet etter popplyl. § 8 bokstav d. Personvernemnda har avgjort at samtykke må anses å være lovens hovedregel. Dette innebærer at terskelen for å behandle personopplysninger under henvisning til at det vil være av allmenn interesse etter popplyl. § 8 bokstav d er høy. Samtykke skal alltid vurderes, og dersom samtykke ikke lett lar seg gjennomføre og behandlingen har stor samfunnsmessig betydning, vil det være mulig å påberope seg "allmenn interesse" som rettslig grunnlag.

Følgende personopplysninger registres i dag i DBH: fødselsnummer, navn, kjønn, statsborgerskap og e-postadresse. For studenter registreres i tillegg midlertidig fødselsnummer, postadresse, karakterer fra videregående opplæring og opplysninger om utdanningen som studieprogresjon og karakterer. For ansatte registreres opplysninger om utdanning, stillingsforhold og lønnsforhold. Flere høringsinstanser påpekte imidlertid i første høringsrunde at postadresse i enkelte tilfeller kan tilkjenne taushetsbelagte opplysninger, for eksempel dersom personen er bosatt på en helseinstitusjon, krisesenter, fengsel, trygdebolig.

I dag skjer innrapporteringen av individdata om studenter og ansatte i universitets- og høyskolesektoren med grunnlag i departementets instruksjonsmyndighet. De offentlige utdanningsinstitusjonene er forvaltningsorganer under Kunnskapsdepartementet og dermed underlagt departementets instruksjonsmyndighet. Private institusjoner som mottar tilskudd er pålagt å rapportere data i tråd med det årlige tilskuddsbrevet. For private institusjoner som ikke mottar statstilskudd har departementet i dag ikke myndighet til å pålegge slik rapportering.

#### **4.4.3 Departementets vurdering og forslag**

##### *Behovet for en lovhjemmel*

Høringen knyttet til nye bestemmelser om rapportering av individdata til database for statistikk om høyere utdanning og fagskoleutdanning i 2016 viste at flere delte departementets vurdering av at hjemmelsgrunnlaget for behandlingen var uklart. På bakgrunn av disse innspillene og nye krav til rettslig grunnlag i nasjonal rett, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. bokstav b foreslår departementet en klar bestemmelse i universitets- og høyskoleloven som hjemler behandlingen av personopplysninger i DBH.

Departementet har også foretatt en vurdering av om samtykke, som er personopplysningloven hovedregel om behandlingsgrunnlag, kan være et egnet grunnlag for behandling av individdata i DBH. Departementet legger til grunn at det teknisk sett er mulig for utdanningsinstitusjonene å innhente et elektronisk samtykke av sine studenter og ansatte til innhentingen av disse dataene. Det er likevel her snakk om en database som skal

inneholde informasjon om en svært stor gruppe mennesker. Dette gjør det uforholdsmessig tid- og arbeidskrevende å innhente samtykke fra den enkelte. En innrapportering basert på samtykke innebærer i tillegg en reservasjonsrett for den enkelte som vil gi et svekket datagrunnlag i DBH, noe som dermed gjør det vanskelig å oppfylle formålet med innsamlingen av personopplysninger. Departementet mener at rapportering av data om studenter, ansatte og stipendiater basert på samtykke vil kunne føre til at informasjonen i DBH blir mangelfull, og at dette vil vanskeliggjøre både forskning og departements virksomhetsstyring. Departementet mener derfor at samtykke er et lite egnet behandlingsgrunnlag.

Departementets lovforslag skal legge til rette for at utdanningsinstitusjonene innrapporterer fullstendige data om sine studenter, doktorgradskandidater og ansatte til DBH. En lovfestet rapporteringsplikt vil sikre at individdata rapporteres til DBH, slik at databasen kan være en fullstendig og robust database som kan brukes i tråd med formålet. Den foreslåtte lovhjemmelen angir formålet med innrapporteringen av personopplysningene, hvilke opplysninger som skal innrapporteres, samt hvem som har behandlingsansvaret. Når det gjelder bruken av individdata til forskning, foreslås det å avgrense dette til å gjelde forskning på utdanningssektoren. En slik avgrensning av formålet vil gjøre at behandlingen av personopplysninger er i samsvar med kravet i popplyl. § 11 bokstav d, som sier at personopplysninger bare skal brukes til uttrykkelig angitte formål, jf. personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav b.

#### *Opplysninger som skal behandles i DBH*

Departementet foreslår at blant annet navn og fødselsnummer skal kunne rapporteres inn for å sikkert kunne identifisere individer. Postnummer og kommunenummer vil blant annet bli brukt i mobilitetsundersøkelser. Departementet har etter personvernkonsekvensvurderingen kommet til at det ikke er nødvendig å samle inn ytterligere opplysninger om adresse, og forslaget omfatter derfor ikke at det rapporteres inn adressene til studenter, ansatte eller doktorgradskandidater.

Opplysninger om navn, kjønn, postnummer, e-post, fødselsnummer, statsborgerskap, yrke og arbeidssted er ikke å anse som sensitive etter personopplysningsloven § 2 nr. 8. I utgangspunktet er de heller ikke taushetsbelagte etter fvl. § 13 første ledd nr. 1. Fødsels- og personnummer er likevel en opplysning som folk flest anser som beskyttelsesverdig, og i henhold til popplyl § 12 skal fødselsnummer kun brukes der det er nødvendig for å oppnå sikker identifisering.

Utgangspunktet er at opplysninger om bestått utdanning, herunder avlagte eksamener og prøver, gjennomførte kurs, oppnådde grader og lignende, ikke er taushetsbelagte opplysninger. For karakterer kan saken stille seg annerledes, og her skiller det også mellom karakterer fra grunnskolen/videregående opplæring og karakterer fra høyere utdanning. Karakterer fra videregående opplæring og grunnskolen er å anse som taushetsbelagte opplysninger etter fvl. § 13 første ledd nr. 1. I DBH vil det bli behandlet opplysninger om karakterpoeng fra videregående opplæring, og dette må anses som taushetsbelagte opplysninger.

Når det gjelder personopplysninger om ansatte, vil behandlingen også omfatte opplysninger om arbeid og lønn. Generelle opplysninger om arbeidssted, arbeidstid, yrke og stilling er ikke taushetsbelagte opplysninger. Opplysninger om lønn og godtgjørelse når det gjelder arbeid utført for det offentlige er ikke taushetsbelagte, men regnes nok av de fleste som beskyttelsesverdige opplysninger. Opplysninger om lønn og inntekt som også er tilgjengelig i offentlige skattelister, er ikke taushetsbelagte, selv om de gjelder ansatte ved private Utdanningsinstitusjoner. Når det gjelder opplysninger om lønn og godtgjørelse til ansatte ved private institusjoner, utover det som fremgår av offentlige skattelister, kan dette være omfattet av taushetsplikt etter fvl. § 13 første ledd. Det blir per i dag hentet inn opplysninger om fast lønn, faste tillegg, uregelmessige tillegg, bonus og overtidsgodtgjørelse for tilsatte, men private høyskoler er ikke pålagt å rapportere disse opplysningene. I lovforslaget er det derfor tatt inn en bestemmelse om at departementet kan pålegge henholdsvis universiteter/høyskoler og fagskoler å rapportere inn disse personopplysningene uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Gjeldende personopplysningslov har en definisjon av sensitive personopplysninger i popplyl. § 2 nr. 8. Den nye personvernforordningen har en tilsvarende definisjon av "special category of personal data", jf. personvernforordningen artikkel 9. De personopplysningene som skal behandles i DBH faller ikke inn under disse definisjonene og det vil følgelig ikke registreres sensitive personopplysninger i DBH.

#### *Sammenstilling og utlevering av opplysninger til forsknings- og utredningsformål*

For visse forsknings- og utredningsformål innen utdanningssektoren kan det være nødvendig å sammenstille opplysninger fra DBH. NSD kan sammenstille ulike opplysninger i DBH, for eksempel en sammenstilling av data innenfor fagskoleutdanningen og høyere utdanning. NSD kobler imidlertid ikke selv opplysninger fra DBH med eksterne datasett. Dersom det blir aktuelt å koble personopplysninger fra DBH med for eksempel registerdata fra SSB, vil det være naturlig at koblingen foretas av SSB.

#### *Behandlingsansvar*

KD er behandlingsansvarlig for individdataene som samles inn i DBH, mens NSD er databehandler. I henhold til databehandleravtalen skal NSD, på vegne av Kunnskapsdepartementet, samle inn personopplysninger fra universiteter, høyskoler og fagskoler. Avtalen sier også at NSD på visse vilkår kan utlevere personopplysninger til mottakere som har lovlig behandlingsgrunnlag. Data fra DBH utleveres i dag blant annet til Helsedirektoratet, NOKUT, NIFU, Lånkassen, SiU, SSB. Hver av disse organene blir behandlingsansvarlig for personopplysningene de mottar. Gjennom DBH koordinerer NSD innsamlingen av personopplysninger fra universitets- og høyskolesektoren og fagskolesektoren. Universiteter, høyskoler og fagskoler får ett rapporteringspunkt, og organene som trenger opplysningene kan hente disse fra DBH i stedet for å samle dem inn selv.

Utleveringen av personopplysninger fra databasen må være i tråd med gjeldende personvernlovgivning. For å sikre dette vil Kunnskapsdepartementet, gjennom databehandleravtalen med NSD, sørge for gode rutiner ved utlevering. Blant annet skal det avklares at mottaker har lovlig grunnlag for å behandle personopplysninger, og at omfanget

og typen personopplysninger som utleveres begrenses til det som er nødvendig for mottakerens formål. Videre legges det opp til at utleveringen skjer på bakgrunn av en avtale med mottaker som fastsetter rammene for mottakerens behandling av personopplysningene.

#### *Vurdering av personvernkonsekvensene*

Departementet viser til vedlagte personvernkonsekvensutredning for en grundig gjennomgang og vurdering av forslagets personvernkonsekvenser. Departementet gir her en oppsummering av de vurderinger som er gjort og som ligger til grunn for lovforslagene.

De foreslåtte lovbestemmelsene vil skape åpenhet om at det blir behandlet personopplysninger om studenter, doktorgradskandidater og ansatte i DBH, og det vil bli tydelig hva som er formålet med DBH og behandlingen av personopplysninger i databasen. Behandlingen vil fremstå som forutsigbar for de registrerte og tydeliggjøre at departementet har et rettslig grunnlag for behandlingen.

Selv om de som personopplysningene kan knyttes til (de registrerte) vil ha liten kontroll over hvem som skal få tilgang til deres personopplysninger, er det viktig å ta i betraktning at behandlingen ikke på noen måte skal brukes til kontroll, overvåking eller lignende som kan være til den registrertes ugunst. Det vil ikke bli innsamlet eller behandlet noen sensitive personopplysninger om de registrerte.

I rollen som behandlingsansvarlig for DBH, vil Kunnskapsdepartementet ha et stort ansvar når det gjelder å ivareta personvernet til studenter, doktorgradskandidater og ansatte som får sine personopplysninger behandlet i DBH. Den registrertes lovbestemte rettigheter må ivaretas ved behandlingen, og en av forutsetningene for at den registrerte skal kunne påberope seg sine rettigheter er at vedkommende får nok informasjon om behandlingen av sine personopplysninger. Med rettigheter menes for eksempel rett til innsyn, informasjon, retting og lignende. Departementet må sørge for at personvernregelverket blir overholdt, slik at rettighetene til de registrerte personene blir ivaretatt.

Se lovforslaget § 7-8.

## **5. Språklige og tekniske endringer**

Departementet har sett behov for noen mindre språklige og tekniske endringer i universitets- og høyskoleloven.

#### *Tilrettelegging av studier*

En student som har behov for tilrettelegging av studier, kan søke om dette i henhold til uhl. § 4-3 femte ledd. Bestemmelsen sier at institusjonen så langt det er mulig og rimelig skal tilrettelegge for studenter med særskilte behov, men at tilretteleggingen ikke må føre til en reduksjon av de faglige krav som stilles i utdanningen. Institusjonen fatter et vedtak om hvorvidt studenten får tilrettelegging eller ikke. Vedtaket bør inneholde en begrunnelse som sier noe om institusjonens vurderinger av hva som er mulig og hva som er faglig forsvarlig. Dette vedtaket kan studenten påklage til institusjonenes klagenemnd, jf. uhl. § 5-1. Vedtak om tilrettelegging etter § 4-3 femte ledd er ikke nevnt i uhl. § 7-6 om vedtak som regnes som

enkeltvedtak, men det er presisert i forarbeidene at denne bestemmelsen ikke er uttømmende.

For å presisere at studenter kan klage på vedtak om tilrettelegging etter § 4-3 femte ledd, foreslår vi å endre uhl. § 7-6 annet ledd med en henvisning til bestemmelsen om tilrettelegging.

Se lovforslaget § 7-6 annet ledd.

#### *Bestemmelser om tilsyn med private universiteter og høyskoler*

I Prop. 44 L (2016-2017) fremmet departementet forslag om endringer både i fagskoleloven og universitets- og høyskoleloven. I universitets- og høyskoleloven gjaldt endringene først og fremst kapittel 8. Endringene er sanksjonert, men ennå ikke trådt i kraft. Universitets- og høyskoleloven kapittel 8, slik det blir seende ut som følge av disse endringene, kan ses i sin helhet i Stortingets lovvedtak 70 (2016-2017).

I forbindelse med arbeid med ny fagskolelov i 2017 har departementet fått bistand fra Språkrådet. Hele fagskoleloven foreslås vedtatt i ny språkdrakt, derfor har Språkrådet også gitt innspill til språklig forbedring av de lovbestemmelsene i fagskoleloven som ble vedtatt av Stortinget på bakgrunn av Prop. 44 L (2016-2017). Disse bestemmelsene tilsvarer universitets- og høyskoleloven kapittel 8 om tilsyn med private universiteter og høyskoler.

Departementet viser til at reglene om private høyskolers og fagskolers forhold er vedtatt samtidig, og på bakgrunn av samme lovforarbeid. Det er de samme hensynene som gjør seg gjeldene bak bestemmelsene i både fagskoleloven og universitets- og høyskoleloven når det gjelder de private aktørenes forhold. Departementet legger derfor til grunn at det vil være en fordel at ordlyden i universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven er mest mulig lik.

Departementet foreslår derfor enkelte rent språklige endringer i universitets- og høyskoleloven kapittel 8, som svarer til forslag til endringer i fagskoleloven, basert på Språkrådets innspill.

Se lovforslagene §§ 8-3 til 8-12.

## **6. Økonomiske og administrative konsekvenser**

Bestemmelsen om en ny vurdering av eksamenskarakteren ved større karakteravvik mellom opprinnelig- og klagesensur, kan ha økonomiske og administrative konsekvenser for utdanningsinstitusjonene. Departementet antar at en slik ny vurdering kun vil være aktuelt i et fåtall saker, slik at eventuelt økte kostander kan håndteres innenfor institusjonens egne rammer.

Når universitetene og høyskolene får mulighet til å sette spesielle opptakskrav selv, vil det føre til en del merarbeid for Samordna opptak. Tilleggsbelastningen er i Kvalitetsmeldingen anslått til 1 mill. kroner. Dette må håndteres i den ordinære budsjettprosessen. Eventuelle merkostnader for universitetene og høyskolene ved innføring av spesielle opptakskrav må tas innenfor institusjonenes egne rammer.



Bestemmelsene knyttet til personvern antas ikke å øke de administrative eller økonomiske kostnadene, da dette i hovedsak er en videreføring av gjeldende praksis.

De resterende forslagene har departementet vurdert slik at de ikke medfører økonomiske eller administrative konsekvenser av vesentlig betydning for institusjonene, og eventuelle merkostnader må tas innenfor institusjonenes egne rammer.

## 7. Lovforslagene

### § 3-6. Krav for opptak til høyere utdanning

(5) Departementet kan i forskrift fastsette spesielle opptakskrav når hensynet til gjennomføringen av studiet gjør dette nødvendig. *Universiteter og høyskoler kan i tillegg fastsette egne spesielle opptakskrav til enkelte studier. Nye opptakskrav må kunngjøres senest to år før iverksettelse. Departementet kan pålegge institusjonen å samordne sin praksis.*

### § 3-9 Eksamen og sensur

(2) Styret oppnevner sensor ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering når resultatet inngår på vitnemålet eller innregnes i karakter for vedkommende studium. Det skal være minst to sensorer, hvorav minst én ekstern, ved bedømmelse av kandidatens selvstendige arbeid i høyere grad. *Det skal utarbeides sensorveiledning til alle eksamener.*

(5) Ved ny sensurering etter §§ 5-2 og 5-3 benyttes minst to nye sensorer, hvorav minst én ekstern. Endring kan gjøres både til gunst og ugunst for klager. Hvis den endelige karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve og karakteren *endres etter ny sensur* av den skriftlige del av eksamenen, holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.

### § 4-9 Utestenging grunnet straffbare forhold - politiattest

(3) Den som er dømt *eller har vedtatt forelegg* for forhold som innebærer at hun eller han må anses som uskikket til å delta i arbeid med pasienter, brukere, barnehagebarn, elever eller andre, kan utestenges fra praksisstudier eller klinisk undervisning hvor slik deltakelse må anses som uforsvarlig på grunn av den kontakt studenten får med disse i denne forbindelse.

### § 4-15. Innhenting og behandling av personopplysninger til studieadministrative formål

(1) Utdanningsinstitusjonen kan behandle personopplysninger om en søker, student eller doktorgradskandidat når formålet med behandlingen er å ivareta den registrertes rettigheter, eller å oppfylle institusjonens oppgaver og plikter etter universitets- og høyskoleloven.

(2) Utdanningsinstitusjonen kan behandle opplysninger om navn, fødselsnummer, D-nummer og karakterer fra videregående opplæring og universiteter og høyskoler hentet fra offentlige myndigheter, offentlige systemer for vitnemål, og statlige, fylkeskommunale og private utdanningsinstitusjoner når dette er nødvendig for å oppfylle formålet som er nevnt i første ledd. Innhenting av opplysningene kan skje elektronisk.

(3) Utdanningsinstitusjonen kan også behandle opplysninger om helse, sosiale forhold og andre sensitive opplysninger som studenten selv har gitt institusjonen eller har samtykket til

at institusjonene skal få, når disse opplysningene er nødvendige for studieadministrative formål som nevnt i første ledd.

(4) Utdanningsinstitusjonen kan fatte vedtak ved hel eller delvis automatisert saksbehandling i sine studieadministrative systemer. Den personen som vedtaket retter seg mot, kan kreve at vedtaket overprøves manuelt av utdanningsinstitusjonen.

(5) Utdanningsinstitusjonen kan motta og behandle studentens politiattest elektronisk i sine studieadministrative systemer på studier der det kreves at studenten skal legge frem politiattest, jf. § 4-9. Politiattest som er utstedt og signert digitalt, kan kun leveres til utdanningsinstitusjonen i digital form. Det forutsettes at studenten selv innhenter og formidler politiattesten til utdanningsinstitusjonen.

(6) Departementet kan gi forskrift om behandling og registrering av personopplysninger i studieadministrative systemer.

#### § 4-16. *Innhenting og behandling av personopplysninger i Samordna opptak*

(1) Samordna opptak er en nasjonal samordningstjeneste for behandling av søknader om opptak til høyere utdanning. Utdanningsinstitusjoner og andre organer som deltar i det samordnede opptaket kan behandle personopplysninger om en søker, når formålet er å behandle en søknad om opptak til høyere utdanning.

(2) Bestemmelsene i § 4-15 annet, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende for Samordna opptak.

(3) Forvaltningsorganet som er ansvarlig for Samordna opptak er behandlingsansvarlig for personopplysningene i det samordnede opptaket. Departementet kan gi forskrift om behandling og registrering for det samordnede opptaket.

#### § 5-3. Klage over karakterfastsetting – rett til begrunnelse

(1) Kandidaten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen av sine prestasjoner. Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må krav om slik begrunnelse fremsettes umiddelbart etter at karakteren er meddelt. Ved annen bedømmelse må krav om begrunnelse, dersom kandidaten får meddelt karakteren elektronisk og kan fremsette krav om begrunnelse på tilsvarende måte, fremsettes innen én uke fra karakteren ble kunngjort. Ved annen type kunngjøring må krav om begrunnelse fremsettes innen én uke fra kandidaten fikk kjennskap til karakteren, likevel ikke mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort.

(2) Begrunnelse skal normalt være gitt innen to uker etter at kandidaten har bedt om dette. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon. *Institusjonen bestemmer om begrunnelsen skal gis muntlig eller skriftlig.*

(3) *Det skal gis skriftlige sensorveiledninger til alle eksamener, og disse skal være tilgjengelig for kandidatene etter at karakterer er fastsatt.*

(4) En kandidat kan klage skriftlig over karakteren for sine egne prestasjoner innen tre uker etter at eksamensresultat er kunngjort. Ny sensurering skal da foretas. Ved ny sensurering skal sensorene ikke få opprinnelig karakter, sensors begrunnelse for denne eller studentens begrunnelse for klagen. *Ved gruppeeksamen er det individuell klagerett. En eventuell endring av karakter etter klage, vil kun gjelde for den som har klaget.*

(5) Er krav om begrunnelse for karakterfastsetting eller klage over formelle feil ved oppgavegiving, eksamensavvikling eller gjennomføring av vurderingen fremsatt, løper

klagefristen etter denne paragraf fra kandidaten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger. Ved bruk av løpende vurdering kan institusjonen bestemme om kandidaten skal fremsette klage etter vurdering av separat prøve, oppgave eller annen vurdering, eller om klage skal fremsettes når resultatet fra fag, emne eller emnegruppe er kunngjort.

*(6) Hvis karakteren ved ny sensur avviker med to eller flere karakterer, skal utdanningsinstitusjonen foreta en vurdering av om vedtaket bør omgjøres uten klage, jf. forvaltningsloven § 35.*

#### § 7-6 Forholdet til annen lovgivning

(2) Avgjørelse om generell godkjenning etter § 3-4, godskriving og faglig godkjenning etter § 3-5, opptak av studenter etter §§ 3-6 og 3-7, rett til å gå opp til eksamen etter § 3-10, rett til utsatt eksamen etter § 4-5, annullering av eksamen eller prøve etter § 4-7, bortvisning og utestenging etter §§ 4-8 til 4-10, tvungen avslutning av doktorgradsutdanning etter § 4-13 og klage over formelle feil ved eksamen etter § 5-2, regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Det samme gjelder *vedtak om tilrettelegging etter § 4-3*, vedtak om sensur etter § 3-9 og klage på karakterfastsetting etter § 5-3.

#### § 7-8 Rapportering til database for statistikk om høyere utdanning

(1) Formålet med behandling av personopplysninger i en database for statistikk om høyere utdanning er å legge til rette for statistikk, utredning og forskning om høyere utdanning, og for departementets forvaltning og styring av høyere utdanning.

(2) For studenter ved universiteter og høyskoler kan følgende personopplysninger behandles:

- fødselsnummer
- midlertidig fødselsnummer
- navn
- statsborgerskap
- postnummer
- kommunenummer
- bostedsland
- e-postadresse
- karakterer fra videregående opplæring
- opplysninger knyttet til utdanning fra universiteter og høyskoler som studieprogresjon og karakterer.

(3) For doktorgradskandidater og ansatte ved universiteter og høyskoler kan følgende personopplysninger behandles:

- fødselsnummer
- ID-type og ID-nummer
- internasjonal ID-type og ID utstederland
- navn
- statsborgerskap
- postnummer
- kommunenummer
- bostedsland
- e-postadresse

- opplysninger knyttet til utdanning, stillingsforhold, lønn og finansiering av stillingen.

(4) Departementet kan pålegge universiteter og høyskoler å rapportere personopplysninger som nevnt i annet og tredje ledd til databasen for statistikk om høyere utdanning, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Innhenting av opplysningene kan skje elektronisk.

(5) Personopplysningene i databasen kan utleveres og sammenstilles til forskning og utredning om høyere utdanning, jf. første ledd. Opplysningene kan også utleveres til andre departementer og statlige organer.

(6) Departementet er behandlingsansvarlig for databasen. Departementet kan gi forskrift om behandlingen av opplysninger i databasen.

### § 8-3 Statstilskudd og egenbetaling

(1) Private universiteter og høyskoler som tilfredsstillt kravene som oppstilles i denne lov, kan etter søknad til Kongen kjennes berettiget til statstilskudd til dekning av driftskostnader for utdanninger som er akkreditert av NOKUT.

(2) Alle private universiteter og høyskoler skal benytte statstilskudd og egenbetaling fra studentene til den akkrediterte utdanningen og innenfor lovens formål.

(3) Private universiteter og høyskoler som mottar statstilskudd, skal la tilskudd og egenbetaling komme studentene til gode. Private universiteter og høyskoler som mottar statstilskudd, kan ikke *dele ut midler*.

(4) Private universiteter og høyskoler som ikke mottar statlig tilskudd, kan ikke dele ut midler som medfører at egenkapitalen blir lavere enn 20 prosent av eiendelene.

(5) Departementet kan gi forskrift om disponering av statlig tilskudd og egenbetaling, herunder ved avvikling.

### § 8-4 Avtaler med nærstående

(1) Private universiteter og høyskoler kan ikke gjennomføre avtaler *med nærstående eller* overføre midler *til nærstående* på *andre* vilkår *enn* det som ville vært fastsatt mellom uavhengige parter.

(2) Institusjonen skal kunne dokumentere at det ikke er gjennomført avtaler i strid med første ledd.

(3) *Hvis departementet ber om det, skal nærstående til private universiteter og høyskoler gi departementet innsyn i dokumentasjon om avtaler som nevnt i første ledd.*

(4) Departementet kan gi forskrift om avtaler med nærstående, herunder hvem som regnes som nærstående, og krav om dokumentasjon.

### § 8-5 Tilsyn

(1) Departementet fører tilsyn med private universiteter og høyskoler.

(2) Private universiteter og høyskoler plikter å bistå under tilsynet. *De skal gi opplysninger som kan ha betydning for oppfyllelse av krav gitt i eller i medhold av denne loven.*

Departementet kan kreve at *institusjonen dokumenterer og redegjør for slike opplysninger, for eksempel ved å utlevere eller sammenstille regnskapsmateriale med bilag, korrespondanse og styreprotokoller. Tilsynsmyndigheten skal få adgang til de lokale institusjonen disponerer.*

(3) *Tilsynsmyndigheten kan kreve at revisor og regnskapsfører utleverer opplysninger etter andre ledd uten hinder av lovbestemt eller avtalt taushetsplikt.*

(4) Departementet kan gi forskrift om institusjonens *plikt til å bistå under tilsynet, blant annet om hvordan opplysninger skal gis, og om adgang til institusjonens lokaler.*

#### § 8-6 Rapportering

(1) Private universiteter og høyskoler skal rapportere regnskapsinformasjon og sammenstilte data om studietilbud, studenter og personale til departementet.

(2) Private universiteter og høyskoler må gi særskilt melding til departementet ved fusjon, fisjon, salg, omdanning og avvikling av virksomheten. *De skal melde fra før slike endringer gjennomføres.*

(3) Departementet kan gi forskrift om private institusjoners rapporteringsplikt og meldeplikt, hva rapporteringer skal inneholde og *formkrav.*

#### § 8-7 Regnskap og revisjon

(1) Private universiteter og høyskoler er regnskapspliktige etter regnskapsloven § 1-2 og etter denne loven. Regnskapslovens unntak for små foretak i § 3-1 annet ledd, jf. § 1-6, gjelder ikke for private universiteter og høyskoler.

(2) Private universiteter og høyskoler skal ha et økonomisk skille mellom de akkrediterte *delene av virksomheten* og de ikke-akkrediterte delene av virksomheten. Regnskapene skal *kunne dokumentere at institusjonen opprettholder et slikt skille mellom delene av virksomheten.*

(3) Regnskapene for private universiteter og høyskoler skal revideres av statsautorisert eller registrert revisor, jf. revisorloven § 3-1.

(4) Departementet kan gi forskrift om krav til regnskapet, dokumentasjon og revisjon.

#### § 8-8 Pålegg om retting

Hvis departementet avdekker brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller i grunnlaget for tilskuddet, kan departementet pålegge institusjonen å rette *dette* innen en gitt frist.

#### § 8-9 Krav om tilbakebetaling av statstilskudd

Hvis statstilskudd disponeres i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller grunnlaget for tilskuddet, kan departementet kreve tilskuddet tilbakebetalt. Vedtak om tilbakebetaling av statstilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

#### § 8-10 Tvangsmulkt

(1) For å sikre at pålegg *som er gitt etter § 8-8 blir fulgt*, kan departementet bestemme at den pålegget retter seg mot, skal betale en *tvangsmulkt* til staten. Tvangsmulkten fastsettes som løpende dagsmulkt fra utløpet av fristen som er satt i pålegget, og inntil forholdet er rettet.

(2) Departementet kan gi forskrift om *tvangsmulkt, blant annet om utstedelse, størrelse, forfall, klage og lemping.*

#### § 8-11 Overtredelsesgebyr

(1) *Hvis en institusjon overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan departementet illegge institusjonen et overtredelsesgebyr.* Overtredelsesgebyr kan illegges foretak selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.

(2) Størrelsen på overtredelsesgebyret fastsettes i *hvert enkelt tilfelle*. Et *endelig* vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

(3) Departementet kan gi forskrift om *overtredelsesgebyr, blant annet om utstedelse, størrelse, forfall, klage og lemping*.

#### § 8-12 Tilbaketrekking av akkreditering

(1) Hvis *en institusjon ikke* retter alvorlige forhold *som er* i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, innen fristen etter § 8-8, kan departementet trekke akkrediteringen av institusjonen eller studietilbudet *tilbake*.

(2) Departementet kan gi forskrift om saksbehandling ved tilbaketrekking av akkreditering etter denne bestemmelsen.